עין יעקב — תמיד

תמיד פרק א - [פִּסְקָא]. פִּרְחֵי כְהֻנָּה, אִישׁ כְּסוּתוֹ בָּאָרֶץ, אַמַּאי הָתָם קָרֵי לְהוּ 'רוֹבִים' וְהָכָא קָרֵי לְהוּ 'פִּרְחֵי כְהֻנָּה'? אַמְרֵי: אִין, הָתָם דְּלָא מַטוּ לְמֶעֱבָד עֲבוֹדָה, קָרוּ לְהוּ 'רוֹבִים', וְהָכָא דְּמָטוּ לְמֶעֱבָד עֲבוֹדָה, קָרֵי לְהוּ 'פִּרְחֵי'.

א אָמַר לֵיהּ רַב לְחִיָּא בְּרֵיהּ, [וְכֵן אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא לְרָבָא בְּרֵיהּ]: חֲשִׁיךְ, תָּקִין נַפְשָׁךְ, וְקַדִּים, תָּקִין נַפְשָׁךְ, כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּרְחַק. תִּיב וְגַלִּי, וְכַסִּי וְקוּם. שְׁטוֹף וּשְׁתִי, שְׁטוֹף וְאַחִית, וּכְשֶׁאַתָּה שׁוֹתֶה מַיִם, שְׁפוֹךְ מֵהֶן, וְאַחַר כֵּן תֵּן לְתַלְמִידְךָ, כִּדְתַנְיָא: לֹא יִשְׁתֶּה אָדָם מַיִם וְיִתֵּן לְתַלְמִידָיו, אֶלָּא אִם כֵּן שָׁפַךְ מֵהֶם. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁשָּׁתָה מַיִם, וְלֹא שָׁפַךְ מֵהֶם, וְנָתַן לְתַלְמִידוֹ וְאוֹתוֹ תַּלְמִיד אִסְטְנִיס הָיָה, וְלֹא רָצָה לִשְׁתּוֹת וּמֵת בַּצָּמָא. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ: לֹא יִשְׁתֶּה אָדָם מַיִם וְיִתֵּן לְתַלְמִידוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן שָׁפַךְ מֵהֶם. אָמַר רַב אַשִׁי: הִלְכָךְ, הַאי תַּלְמִידָא דְּשָׁפִיךְ קַמֵּי רַבֵּיהּ, לֵית (ליה) [בֵּיהּ] מִשּׁוּם אַפְקִירוּתָא.

תְּנַן הָתָם: אִישׁ הַר הַבַּיִת הָיָה מְחַזֵּר עַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר, וַאֲבָקוֹת דּוֹלְקוֹת לְפָנָיו, וְכָל מִשְׁמָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד וְאוֹמֵר לוֹ: "אִישׁ הַר הַבַּיִת, שָׁלוֹם עָלֶיךָ", נִכָּר שֶׁהוּא יָשֵׁן. חוֹבְטוֹ בְּמַקְלוֹ, וּרְשׁוּת הָיְתָה לוֹ לִשְׂרֹף כְּסוּתוֹ, וְהֵם אוֹמְרִים: מַה קּוֹל בָּעֲזָרָה? קוֹל בֶּן לֵוִי לוֹקֶה, וּבְגָדָיו נִשְׂרָפִין, שֶׁיָּשַׁן לוֹ עַל מִשְׁמַרְתּוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: פַּעַם אַחַת מָצְאוּ אֶת אֲחִי (אימא) [אִמִּי] יָשֵׁן, וְשָׂרְפוּ אֶת כְּסוּתוֹ. אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא: כִּי מָטוּ רַבִּי יוֹחָנָן בְּהָא מַתְנִיתִין, אָמַר הָכִי: אַשְׁרֵיכֶם לָרֹאשׁוֹנִים, שֶׁאֲפִלּוּ עַל אֹנֶס שֵׁנָה, עוֹשִׁין דִּין, שֶׁלֹּא עַל אֹנֶס שֵׁנָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

ב תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: אֵיזוֹ הִיא דֶּרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיָּבֹר לוֹ הָאָדָם, יֶאֱהַב אֶת הַתּוֹכֵחוֹת, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁתּוֹכֵחוֹת בָּעוֹלָם, נַחַת רוּחַ (בעולם) [בָּאָה לָעוֹלָם], טוֹבָה וּבְרָכָה (באה) [בָּאִין] לָעוֹלָם, וְרָעָה מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: (משלי כ"ד:כ"ה) "וְלַמּוֹכִיחִים יִנְעָם, וַעֲלֵיהֶם תָּבוֹא בִרְכַּת טוֹב". וְיֵשׁ אוֹמְרִים: יַחֲזִיק בֶּאֱמוּנָה יְתֵרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהילים ק"א:ו') "עֵינַי בְּנֶאֱמְנֵי אֶרֶץ" וְגוֹ'. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל הַמּוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, זוֹכֶה (לפלגו) [לְחֶלְקוֹ] שֶׁל מָקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: (משלי כ"ח:כ"ג) "מוֹכִיחַ אָדָם אַחֲרֵי" (חן ימצא ממחליק לשון".) וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמּוֹשְׁכִין (אחריו) [עָלָיו] חוּט שֶׁל חֶסֶד, שֶׁנֶּאֱמַר: "חֵן יִמְצָא [מִמַּחֲלִיק לָשׁוֹן"].

תמיד פרק ב - [משנה. תַּפּוּחַ הָיָה בְּאֶמְצַע הַמִּזְבֵּחַ, פְּעָמִים שֶׁהָיוּ עָלָיו כְּשִׁלֹּשׁ מֵאוֹת כּוֹר וְכוּ']. אָמַר רָבָא: גּוּזְמָא. הִשְׁקוּ אֶת הַתָּמִיד בְּכוֹס שֶׁל זָהָב, אָמַר רָבָא: גּוּזְמָא. אָמַר רַבִּי אַמִּי: דִּבְּרָה תּוֹרָה לְשׁוֹן הֲבַאי, דִּבְּרוּ נְבִיאִים לְשׁוֹן הֲבַאי, דִּבְּרוּ חֲכָמִים לְשׁוֹן הֲבַאי. דִּבְּרָה תּוֹרָה לְשׁוֹן הֲבַאי, דִּכְתִיב: (דברים א':כ"ח) "עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת בַּשָּׁמָיִם", 'בַּשָּׁמַיִם' סַלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא גּוּזְמָא. דִּבְּרוּ חֲכָמִים לְשׁוֹן הֲבַאי, הָא דַּאֲמָרַן: 'תַּפּוּחַ', וְ"הִשְׁקוּ אֶת הַתָּמִיד בְּכוֹס שֶׁל זָהָב". דִּבְּרוּ נְבִיאִים לְשׁוֹן הֲבַאי, דִּכְתִיב: (מלכים א א':מ') (וכל עם הארץ) ["וַיַּעֲלוּ כָל הָעָם אַחֲרָיו, וְהָעָם] מְחַלְלִים בַּחֲלִלִים וְגוֹ' וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ (לקולם) [בְּקוֹלָם"]. אָמַר רַבִּי יַנַּאי בַּר נַחְמָנִי, אָמַר שְׁמוּאֵל: בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת דִּבְּרוּ חֲכָמִים לְשׁוֹן הֲבַאי, וְאֵלּוּ הֵן: תַּפּוּחַ, גֶּפֶן וּפָרֹכֶת.

תמיד פרק ג - אין אגדות בפרק זה.

תמיד פרק ד - ג עֲשָׂרָה דְּבָרִים שָׁאַל אַלֶכְסַנְדְּרוֹס מוֹקְדוֹן אֶת זְקֵנֵי הַנֶּגֶב, אָמַר לָהֶן: מִן הַשָּׁמַיִם לָאָרֶץ רָחוֹק, אוֹ מִמִּזְרָח לַמַּעֲרָב? אָמְרוּ לֵיהּ: מִמִּזְרָח לַמַּעֲרָב, תֵּדַע, שֶׁהֲרֵי חַמָּה בַּמִּזְרָח, הַכֹּל מִסְתַּכְּלִין בָּהּ, חַמָּה בַּמַּעֲרָב, הַכֹּל מִסְתַּכְּלִין בָּהּ. חַמָּה בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ, אֵין הַכֹּל מִסְתַּכְּלִין בָּהּ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זֶה וְזֶה שָׁוִין כְּאַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים קג) "כִּי כִגְבֹהַּ שָׁמַיִם עַל הָאָרֶץ, גָּבַר חַסְדּוֹ עַל יְרֵאָיו". (שם) "כִּרְחוֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב". וְאִי חַד [מִינַּיְהוּ] נָפִישׁ לְכִתּוֹב תַּרְוַיְהוּ בְּהַהוּא דְּנָפִישׁ, אֶלָּא מַאי טַעְמָא, חַמָּה בְּאֶמְצַע רָקִיעַ אֵין הַכֹּל מִסְתַּכְּלִים בָּהּ? מִשּׁוּם דְּקָאֵי לְהֶדְיָא, וְלָא כַּסֵּי לֵיהּ מִידֵי. אָמַר לָהֶם: שָׁמַיִם נִבְרְאוּ תְּחִלָּה, אוֹ הָאָרֶץ? אָמְרוּ לוֹ: שָׁמַיִם נִבְרְאוּ תְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית א)

"בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם" וְגוֹ'. אָמַר לָהֶם: אוֹר נִבְרֵאת תְּחִלָּה, אוֹ חֹשֶׁךְ? אָמְרוּ לוֹ: מִלָּה דָּא, לֵית לָהּ פָּתְרֵי. וְנִימְרוּ לֵיהּ: חֹשֶׁךְ נִבְרֵאת תְּחִלָּה? דִּכְתִיב: (שם) "וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ". וַהֲדָר: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר, וַיְהִי אוֹר". סַבְרֵי, דִּלְמָא אַתּוּ לְשַׁיּוּלֵי: מַה לְמַעְלָה? מַה לְמַטָּה? מַה לְפָנִים? מַה לְאָחוֹר? אִי הָכִי, שָׁמַיִם נַמִּי לָא לִימְרוּ לֵיהּ? מֵעִיקָּרָא סַבְרֵי אַקְרָא בְּעָלְמָא הוּא [דְּקָא שַׁיֵּל], כֵּיוָן דְּחָזוּ דְּהַדַּר מְשַׁיֵּל, סַבְרֵי, לָא נֵימָא לֵיהּ, דִּלְמָא אַתֵּי לְשַׁיּוּלֵיהּ, מַה לְמַעְלָה [מַה לְמַטָּה מַה לְפָנִים מַה לְאָחוֹר]. אָמַר לָהֶם: אִי דֵּין מִתְקָרֵי 'חַכִּים'? אָמְרוּ לוֹ: [אִיזֶהוּ חָכָם] הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד! אָמַר לָהֶם: אִי דֵּין מִתְקָרֵי 'גִּבּוֹר'? אָמְרוּ לוֹ: [אֵיזֶהוּ גִּבּוֹר?] הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ! אָמַר לְהוּ: אִי דֵּין מִתְקָרֵי 'עָשִׁיר'? אָמְרוּ לוֹ: [אֵיזֶהוּ עָשִׁיר?] הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ! אָמַר לָהֶם: וּמַה יַּעֲבִיד אִינִישׁ וְיִחֵיֵה? אָמְרוּ לֵיהּ: יָמִית עַצְמוֹ! מַה יַּעֲבִיד אִינִישׁ וְיָמוּת? יְחַיֵּה אֶת עַצְמוֹ! אָמַר לָהֶם: מַה יַּעֲשֶׂה אָדָם וְיִתְקַבֵּל עַל הַבְּרִיּוֹת? אָמְרוּ לוֹ: יִסְנֵי מַלְכוּת וְשָׁלְטָן אָמַר [לְהוּ]: דִּידִי טָבָא מִדִּידְכוּ, יִרְחַם מַלְכוֹ וְשָׁלְטָן, וְיַעֲבִיד טִיבוּ עִם בְּנֵי אֲנָשָׁא. אָמַר לְהוּ: בְּיַמָּא יָאִי (למהדר) [לְמֵידַר], אוֹ בְּיַבֶּשְׁתָּא? אָמְרוּ לוֹ: בְּיַבֶּשְׁתָּא, דְּהָא כָּל נְחוּתֵי יַמָּא, לָא מִיַּתְבָא דַּעְתַּיְהוּ עַד דִּסְלִיקָן לְיַבֶּשְׁתָּא. אָמַר לָהֶם: אִי דֵּין מִינַּיְכוּ חַכִּים טְפֵי? אָמְרוּ לוֹ: כּוּלָּנָא כַּחֲדָא שָׁוִין, דְּהָא כָּל מִלְּתָא דְּאָמַרְתְּ לָן, כַּחֲדָא פָּתַרְנָא לָךְ. אָמַר לְהוֹן: מַה דֵּין אַתְּרִיסְתּוּן לְקִבְלָן? אָמְרוּ לוֹ: שִׁטְנָא נָצַח. אָמַר לְהוֹן: קַטִילְנָא לְכוֹן בִּגְזֵרַת מַלְכִּין. אָמְרוּ לוֹ: שָׁלְטָן בְּיַד מַלְכָּא וְלָא יָאִי לְמַלְכָּא כַּדֵּב, מִיָּד אַלְבִּישׁ יָתְהוֹן לְבוּשִׁין דְּאַרְגָּוָן וְשָׁדֵי מָנִיכָא דְּדַהֲבָא עַל צַוְּארֵיהוֹן.

ד אָמַר לְהוּ: בָּעִינָא לְמֵיזַל לְמִדְינַת אַפְרִיקִי, אָמְרוּ לֵיהּ: לָא מָצִית אָזַלְתְּ, דְּמַפְסְקֵי הָרֵי חֹשֶׁךְ. אָמַר לְהוּ: לָא סָגֵי דְּלָא אָזְלִינָא, אַמְטוּ הָכִי מְשַׁיְּלָנָא לְכוֹן, אֶלָּא מַאי אַעֲבִיד? אָמְרוּ לֵיהּ: אַיְתִי חַמְרָא לוּבָא דְּפָרְשֵׁי בְּהַבְרָא, וְאַיְתִי קְבוּרֵי דְּמַתְנִי, וְקָטַר בְּהַאי גִּיסָא, דְּכִי אַתְּית נָקַטְתְּ בְּגַוַּיְהוּ, וְאַתְּית [לְאַתָּרָךְ]. עָבַד הָכִי וְאָזַל. מָטָא לְהַהוּא מְחוֹזָא, דְּכוּלֵּיהּ נָשֵׁי, בָּעָא לְמֶעֱבָד קְרָבָא בַּהֲדַיְהוּ, אֲמְרֵי לֵיהּ: אִי קָטַלְתְּ לָן, אֲמְרֵי: נָשֵׁי קָטַל, אִי קָטִילְנָא לָךְ, אֲמְרֵי: מַלְכָּא דְּקַטְלוּהָ נָשֵׁי. אָמַר לְהוּ: אַיְתּוּ לִי נַהֲמָא, אַתְּיָן לֵיהּ נַהֲמָא דְּדַהֲבָא אַפְּתּוֹרָא דְּדַהֲבָא. אָמַר לְהוּ: מִי אַכְלֵי אִינְשֵׁי נַהֲמָא דְּדַהֲבָא? אָמְרוּ לֵיהּ: [אֶלָּא אִי נַהֲמָא בָּעִית], לָא הֲוָה נַהֲמָא בְּאַתְרֵיהּ, דְּשָׁקְלִית וְאַתְּית לְהָכָא? כִּי נָפַק [וְאַתְּי], כָּתַב אַבָּבָא דְּמְחוֹזָא: אֲנָא אַלֶכְסַנְדְּרוּס מוֹקְדוֹן, [הֲוִיתִי] שַׁטְיָא עַד דְּאַתֵּיתִי לְמִדִּינַת אַפְרִיקִי, דִּי נַשְׁיָא, וַיַלְפִי עֵצָה מִן נַשְׁיָא. כִּי שָׁקִיל וְאַתִּי, יָתִיב אַהַהוּא מַעְיָנָא, וְקָא אָכִיל נַהֲמָא. הֲוּוּ בְּיָדֵיהּ גְּלְדָנֵי מְלוּחִים, בַּהֲדֵי דְּמְחַוְרֵי לְהוּ, נָפַל בְּהוּ (רוחא) [רֵיחָא]. אָמַר: שְׁמַע מִינָּהּ, הַאי מַעְיָנָא מִגַּן־עֵדֶן קָא אַתֵּי. אִיכָּא דְּאָמְרֵי: שָׁקַל מֵהַהוּא מַיָּא, טָרָא בְּאַפֵּיהּ. אִיכָּא דְּאָמְרֵי: אִדַּלֵּיהּ כּוּלֵּיהּ עַד דְּמָטָא לְפִתְחָא דְּגַן־עֵדֶן, רָמָא קָלָא: פִּתְחוּ לִי בָּבָא! אָמְרוּ לֵיהּ: (תהלים קיח) "זֶה הַשַּׁעַר לַה' צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ". אָמַר לְהוּ: אֲנָא מַלְכָּא אֲנָא, מִחְשַׁב חַשִּׁיבְנָא, הָבוּ לִי מִידִי, יְהָבוּ לֵיהּ גַּלְגַּלְתָּא חֲדָא, אָתָא תַּקְלֵיהּ לְכוּלֵּיהּ כַּסְפָּא וְדַהֲבָא דִּילֵּיהּ בַּהֲדֵיהּ, וְלָא הֲוָה תָּקִיל. אָמַר לְהוּ לְרַבָּנָן: מַאי הַאי? אָמְרוּ לֵיהּ: גַּלְגַּלְתָּא דְּעֵינָא דִּבְשָׂרָא־וּדְמָא דְּלָא שָׁבַע. אָמַר לְהוּ: מִמַּאי דְּהָכִי הוּא, דְּלָא שָׂבַע? אָמְרוּ לֵיהּ: שְׁקוֹל קְלִיל עַפְרָא, כַּסְיֵיהּ, וּלְאַלְתַּר תָּקַל, דִּכְתִיב: (משלי כז) "שְׁאוֹל [וַאֲבַדּוֹן לֹא תִשְׂבַּעְנָה"] וְגוֹ'.

ה תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ: גֵּיהִנֹּם, (יש) לְמַעְלָה מִן הָרָקִיעַ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: לַאֲחוֹרֵי הָרֵי חֹשֶׁךְ.

תָּנִיא (דבי) רַבִּי חִיָּא: כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, שְׁכִינָה כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים טז) "שויתי ה' לנגדי תמיד", ואומר:) (איכה ב) "קוּמִי רֹנִּי בַלַּיְלָה וְגוֹ' נֹכַח פְּנֵי ה'". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיה נד) "וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה', וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ" וְגוֹ'.

הַדְרָן עָלָךְ מַסֶּכֶת תָּמִיד בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא